INFLUENŢA STIMEI DE SINE ASUPRA MANIFESTĂRILOR COMPORTAMENTALE LA PREADOLESCENŢI

Ina COCIERU,

studentă, anul IV, Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei,
Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 159.923.2-053.5 Email**:**cocieruina@gmail.com

Stima de sine reprezintă un concept central în psihologie şi pedagogie, fiind legată de modul în care individul îşi apreciază valoarea personală. Aceasta constituie un element esenţial al identităţii umane şi are un impact major asupra echilibrului psihic, emoţional şi social al persoanei. Importanţa şi rolul stimei de sine echilibrate în conturarea comportamentului uman este incontestabilă, deoarece facilitează starea de bine a persoanei prin adaptare socială şi dezvoltare armonioasă.

Este cunoscut însă şi faptul că o stimă de sine scăzută poate declanşa comportamente disfuncţionale precum: retragerea socială, agresivitatea sau conduita autodistructivă. În contextul acestor problematici ne-a interesat să investigăm în ce măsură stima de sine influenţează comportamentele agresive ale preadolescenţilor, oferind o perspectivă relevantă asupra necesităţii unor intervenţii educaţionale şi psihosociale în scop preventiv.

Preadolescenţa constituie o fază esenţială de tranziţie în evoluţia copilului, marcată de transformări profunde la nivel fizic, emoţional şi social, cu conturarea identităţi personale şi dobândirea percepţiei mai clare asupra propriei persoane. Stima de sine în perioada preadolescenţei reflectă tranziţia de la „Eul material” - în care copiii îşi definesc identitatea prin bunuri personale şi aspecte fizice - către „Eul social”, marcat de dorinţa de acceptare şi validare din partea celorlalţi. În acest stadiu, imaginea de sine este influenţată puternic de percepţia celorlalţi, familie, colegi, profesori şi de rolurile asumate în diverse contexte sociale. Preadolescenţii devin mai preocupaţi de statutul lor social, de relaţiile interpersonale şi de modul în care sunt percepuţi, ceea ce face ca stima de sine să devină mai sensibilă la reacţiile şi evaluările externe. Această schimbare indică o nevoie tot mai mare de recunoaştere şi apartenenţă socială [5].

La vârsta preadolescenţei, agresivitatea se manifestă sub multiple forme, de la comportamente vizibile - precum violenţa fizică, verbală sau bullying-ul până la forme mai subtile, cum ar fi negativismul, nervozitatea sau excluderea socială. Aceste reacţii sunt expresia tensiunilor interne, generate de dificultăţi de adaptare la noile cerinţe sociale şi emoţionale. И. Шляхтина subliniază că nivelul agresivităţii este influenţat de statutul preadolescentului în grup, fiind crescut atât la lideri, care o folosesc pentru a-şi menţine poziţia, cât şi la cei respinşi, care exprimă frustrare [6].

Potrivit lui Erich Fromm, agresivitatea poate fi benignă/adaptativă - defensivă, temporară şi constructivă - sau distructivă/dezadaptativă - impulsivă, patologică şi cu intenţii de a domina sau răni. Această distincţie este esenţială în înţelegerea şi educarea comportamentului agresiv, deoarece formele dezadaptative pot împiedica integrarea socială, în timp ce cele adaptative pot fi direcţionate pozitiv în dezvoltarea personală [2].

Stima de sine scăzută şi comportamentele agresive la preadolescenţi sunt influenţate de factori interni (aşa ca trăsăturile de personalitate, autoevaluarea) şi externi (familie, şcoală, context socio-economic) [3]. Familia are un rol esenţial: părinţii autoritari, distanţi, abuzivi sau cu o stimă de sine scăzută pot induce copiilor sentimente de inferioritate şi insecuritate [1]. Lipsa afecţiunii şi sprijinului parental favorizează retragerea, timiditatea sau, din contra, comportamentele agresive ca formă de apărare. În mediul şcolar, evaluările rigide, lipsa aprecierii şi comparaţia socială accentuează discrepanţa dintre „sinele real” şi „sinele ideal”, contribuind la stima de sine scăzută [3]. Agresivitatea poate apărea atât la preadolescenţii marginalizaţi, cât şi la cei care aspiră la statut dominant în rândul semenilor. Factorii socio-economici contribuie prin accesul limitat la resurse şi oportunităţi, ceea ce poate genera sentimente de inferioritate. În schimb, sprijinul emoţional constant, stilurile parentale democratice şi un mediu educaţional pozitiv susţin dezvoltarea echilibrată a stimei de sine şi reduc comportamentele dezadaptative.

Cercetarea empirică sa axat pedeterminarea influenţei stimei de sine asupra manifestărilor comportamentale la preadolescenţi. Eşantionul cercetării a fost constituit din 30 de elevi preadolescenţi din cadrul Liceului Teoretic „D.Cantemir” din mun. Bălţi. Pentru investigarea eşantionului dat au fost aplicate instrumente psihopedagogice specifice: Chestionarul Rosenberg Self-Esteem Scale/RSES, Chestionarul de agresivitate Buss-Darkee şi metoda statistică „Corelaţia Pearson”. Rezultatele cercetării empirice confirmă corelaţia negativă moderată dintre nivelul scăzut al stimei de sine şi manifestările comportamentale agresive la preadolescenţi. Astfel, preadolescenţii care nu dispun de o imagine de sine echilibrată, sunt mai vulnerabili la apariţia unor comportamente de tip ostil, în special în relaţiile interpersonale din cadrul grupului de egali. În schimb, dezvoltarea unei stime de sine sănătoase contribuie la formarea unor strategii eficiente de gestionare a emoţiilor şi de soluţionare a conflictelor.

În concluzie putem menţiona că rezultatele obţinute în urma cercetării au confirmat ipoteza precum că „între stima de sine şi comportamentul agresiv la preadolescenţi există a relaţie semnificativă, iar preadolescenţii cu o stimă de sinescăzută ar putea manifesta comportamente agresive în relaţie cu semenii”.

Pe baza acestor constatări, în lucrare sunt propuse o serie de recomandări în contexte educaţionale, familiale şi instituţionale, menite să contribuie la prevenirea comportamentelor agresive şi la promovarea unei dezvoltări echilibrate a stimei de sine la preadolescenţi:

- **Pentru mediul educaţional**, se recomandă integrarea programelor de educaţie socio-emoţională, ce vor contribui la consolidarea competenţelor

psiho-sociale și la prevenirea comportamentelor disfuncționale în rândul preadolescenților; instruirea cadrelor didactice în recunoașterea semnelor stimei de sine scăzute, precum și în aplicarea unor metode didactice pozitive și inclusive;promovarea activităților de grup și crearea unui climat școlar incluziv și valorizant, crearea unui climat școlar bazat pe respect, toleranță și valorizare, în care fiecare elev să se simtă în siguranță, ascultat și apreciat.

- **În familie**, este esențială menținerea unui dialog autentic și afectuos, oferirea de sprijin emoțional constant, stabilirea unor limite echilibrate și implicarea părinților în viața copilului;

Pentrus pecialiști (psihologi școlari, consilieri educaționali), este necesară dezvoltarea unor programe de intervenții personalizate pentru elevii cu stimă de sine scăzută, colaborarea activă între școală și familie, desfășurarea de campanii de conștientizare și elaborarea de politici educaționale care să includă dimensiunea psiho-emoțională în dezvoltarea tinerii generații.

În concluzie accentuăm importanța abordărilor psihopedagogice preventive și formative în susținerea stimei de sine echilibrate la preadolescenți, aceasta fiind un pilon central în dezvoltarea personalității și în prevenirea comportamentelor disfuncționale, în special a agresivității. Astfel, prin susținerea unei stime de sine echilibrate la tânăra generație de către familie și școală se pot stabili bazele unei dezvoltări armonioase ale individului prosocial.

Referințe:

1. Andre Ch, Lelord Fr. Cum să te iubești pe tine pentru a te înțelege mai bine cu ceilalți. București: Trei, 2011. 304 p.
2. Fromm, E. *Anatomia distructivității umane*, Ed. Trei, București, 2015.
3. Hartley –Brewer, E. Cum să crești un copil fericit?. București: Sian Books, 2015, 229 p.
4. Lupu A. D. Activități de consiliere. Reușita și stima de sine în viața preadolescenților. ClujNapoca, 2013. 258 p.
5. Șchiopu, U. *Psihologia vârstelor. Adolescența, tinerețea, maturitatea*. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 2002.
6. Платонова Н.М. (редактор). *Агрессия у детей и подрост ков. Учебное пособие*. Изд. Речь, СПб, 2006., 336 p.

Recomandat
***Ana DABIJA**, dr., lect. univ.*